

Sykkeltur i Rømskog og Årjäng, Sverige 25-27. juni 1999

BJØRN PETTER LØFALL & OLA WERGELAND KROG

Løfall, B.P. & Wergeland Krog, O.M. 2000. Sykkeltur i Rømskog og Årjäng, Sverige 25-27. juni 1999. *Natur i Østfold* 19(1):99-101.

Referat fra en naturfaglig sykkeltur i Rømskog med en avstikker over på svensk side. Det ble som vanlig funnet flere interessante arter som f.eks. grønn ospebukk, myskemaure, tymbast, skrubbenever, ospeblæreglye, krysning mellom vintererle og linerle, m.m.

Bjørn Petter Løfall, Åslivn. 20B, 1890 Rakkestad, e-post: bpl@c2i.net

Ola Wergeland Krog, Alléen 16, 1890 Rakkestad, e-post omwk@online.no

Årviss tur

Tidligere er det skrevet referater fra sykkelturene for 1995 og 1996 (Løfall & Wergeland Krog 1995, Løfall m.fl. 1996). Det ble også arrangert sykkel-turer i juli 1997 rundt nordre Kornsjø i Halden og Dals Ed, og i juni 1998 i Aremark og Dals Ed. Det ble imidlertid ikke skrevet turreferat fra disse turene, men hovedinntrykket må være at kulturlandskapet på svensk side er klart mer spennende enn på norsk side.

Selv om turreferatene legger vekt på det faglige så er turene også viktig i sosial sammenheng, og vi håper at de en gang i framtid kan framstå som interessant dokumentasjon på hva vi ser og finner på sykkel-turer på slutten av dette år-tusenet.

Vi var fem som møttes ved Skolemuseet på Trosterud i Rømskog kommune en fredags ettermiddag. Ennå var været fint men overskyet. Turen skulle imidlertid vise seg å bli den våteste sykkel-turen siden starten i 1995.

Rødlistet trebukk

Fra Trosterud syklet vi nordover til grensesjøen Rødsvannet hvor vi overnattet. Før vi ankom overnattingsplassen ble ett enslig individ av grønn ospebukk

Saperda perforata funnet på en stor ospestokk i en veikant på sørsiden av Store Gåsa (PM 627 217 WGS84). Arten er rødlistet som hensynskrevende i Norge. Under den tørre overflaten var ospebarken svartslimet og seig, akkurat som larvene til den grønne ospebukken liker det, og det er derfor sannsynlig at funnstedet ikke var tilfeldig. Denne antagelsen støttes av at J. Ingar I. Båtvik fant to individer av arten på den samme

Turdeltagerne samlet på «bakkesøte-enga». Bak fra venstre; Bård Andersen, Liv Prangerød og Bjørn Petter Løfall. Foran; Ola M. Wergeland Krog og Monica Kristiansen. Foto: Ola M. Wergeland Krog.

stokken et par uker senere. På samme stokken fant vi dessuten den interessante lavarten ospeblæreglye *Collema subnigrescens*.

Østtukun

Det regnet en del om natten og langt utover lørdagen så det tok tid før vi pakket sammen sakene og syklet ned til den lille plassen Østtukun sørøst i Rømskog. Men først var vi en snartur innom Kariseter mellom Stangebrot og Rødsvannet. Neste overnattingsplass ble lagt til den klare fine «elva» ved Nedre Langebekk like øst for den fraflyttede plassen Østtukun.

Interessante funn ved Østtukun (karplanter ved PM 651-653 211-215 WGS84) og makrolav ved PM 656 217WGS84); tysbast *Daphne mezereum*, blåveis *Hepatica nobilis*, stor myrfiol *Viola epipsila*, ballblom *Trollius europaeus*, myske-maure *Galium triflorum* (6 funn i Østfold), krattfiol *Viola mirabilis*, kranskonvall *Polygonatum verticillatum*, randkvistlav *Hypogymnia vittata* og skrubbenever *Lobaria scrobiculata*.

Mange av de nevnte artene ble samlet og vil bli sendt Botanisk hage og museum i Oslo (med mer presise kartkoordinater enn det som er nevnt her). En stor rovfugl som høyst sannsynlig var kongeørn ble observert flyvende over Hvitsjøen.

Sverige

Søndagen ble været bedre og vi flyttet oss inn på svensk side. Som nevnt innledningsvis har vi registrert store forskjeller i kulturlandskapet når vi krysser grensen til Sverige. Dette skyldes hovedsakelig at svenskene ikke har hatt de mange landskapsødeleggende tilskuddsordningene som

Den rødlistede trebukken grønn ospebuk ble fotografert på en stor ospestokk i veikanten. Foto: Ola M. Wergeland Krog

vi har hatt i norsk landbruk. Eksempelvis har ikke fraflyttingsplassene blitt plantet til med gran i samme grad, landskapet er ikke bakkeplanert, bekkene er ikke lukket, og åpne grøfter er fortsatt vanlige i innmarka. Floraen på beiter og slåtteeenger sladrer dessuten om at kunstgjødsel knapt nok har vært i bruk.

Selvfølgelig har saken også negative sider, og på lengre sikt vil naturlig gjengroing være en trussel mot kulturlandskapet fordi fraflyttingen fra landsbygda har vært atskillig større i Sverige enn i Norge. Foreløpig er imidlertid restaurerings-

På hver eneste telefonstolpe hadde broderfolket dokumentert sin klokkeetro på ordning, reda og det skrevne ord. Vi kan levende forestille oss den klatrelystne guttungen som snur ved synet av dette skiltet og går hjem til frimerkesamlingen sin.

potensialet når det gjelder biologisk mangfold i kulturlandskapet adskillig større på svensk side. Forhåpentligvis vil det i framtiden finnes nok av idealister som ønsker å gjenoppta driften på de små plassene.

Vintererle x linerle

Det ble gjort flere interessante funn på svensk side, og for eksempel ble det under brua over Ivarsbynälven i N. Ivarsbyn observert et kull med nyutfløyne vintererle x linerle unger. Ungene ble matet av en vintererlelehn og en linerlelehn, og hadde tydelige trekk fra begge foreldrene.

På et fraflyttet torp 200 m sør for krysset ved Tjärnsviken (PM 651 160 WGS84) fant vi flere spennende planter på tunet; enghaukeskjegg *Crepis praemorsa*, solblom *Arnica montana*, griseblad *Scorzonera humilis*, storblåfjær *Polygala vulgaris*, bakkesøte *Gentianella*

campestris, marinøkkel *Botrychium lunaria*. Bak potetkjelleren sto det dessuten ei stor rått bjørk hvor det med rimelig sikkerhet ble påvist larveganger etter den rødlistede sommerfuglarten «kjempesoppmøll» *Scardia boletella*.

Turdeltagere: Bård Andersen, Monica Kristiansen, Bjørn Petter Løfall, Liv Prangerød og Ola Wergeland Krog.

Litteratur

Løfall, B.P. & Wergeland Krog, O. 1995.

Rømsjøen rundt på sykkel - En naturfaglig reise i det innerste av Østfold sommeren 1995. *Natur i Østfold 14(2)*: 188-190.

Kristiansen, M., Løfall, B.P. & Wergeland Krog, O. 1996. Ertemarka og Akerfjella rundt på sykkel sommeren 1996. *Natur i Østfold 15(2)*: 135-136.

Ny rapport

Rapport 4-1999 fra Fylkesmannens miljøvern-avdeling sammenstiller kjente funn av 237 arter stor-sommerfugler i Østfold. 104 av artene står på norsk rødliste pr. 1999. Ytterligere 114 sjeldne arter i fylket er behandlet, i tillegg til en del tilfeldige trekkende arter. Hver art er gitt en kort omtale; utbredelse globalt og i Norge, biotop, næringsplante, tabellarisk oversikt over alle funnsteder i Østfold (lokalitet, kommune, funndato / år, samler / observatør), fylldige artskommentarer, trusler, rødlistestatus og forvaltning.

Forfatteren til denne imponerende rapporten er amatør-entomolog Per Tangen fra Askim, og rapporten anbefales til alle som har interesse for insekter generelt og sommerfugler spesielt.

Rapporten bestilles fra:

Fylkesmannen i Østfold, miljøvern-avdelingen
P.B. 325

1502 Moss

tlf. 69 24 71 00, faks 69 24 71 01